

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
19 december 2003

Ons kenmerk
SFB/2003/56817

Uw brief van

Onderwerp

Regeling Tegemoetkoming Leraren Opleiding

Met ingang van 1 augustus 2001 is de Wet tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) in werking getreden. Onder deze wet (hoofdstuk 5) valt ook de Tegemoetkoming lerarenopleiding (TLO). De TLO biedt een bijdrage in de studiekosten van die studenten van de lerarenopleidingen die geen recht (meer) hebben op studiefinanciering.

Sinds 1996 bestond al een regeling voor de tegemoetkoming van studiekosten voor een beperkt aantal tekortvakken van de lerarenopleidingen. Gezien de krapte op de onderwijsarbeidsmarkt is de regeling bij de invoering van de WTOS verbreed naar alle lerarenopleidingen. Ook zijn de inkomensgrens en de tegemoetkoming verhoogd. Daartegenover staat dat het gebruik van de regeling vanaf 2001 is gemaximeerd tot 24 maanden, en dat er voor het vaststellen van de inkomensgrens uitgegaan wordt van het gezinsinkomen. Dit betekent dat het inkomen van een eventuele partner wordt meegerekend.

Het doel van de TLO is om een specifieke doelgroep te stimuleren tot het volgen van een lerarenopleiding. Het gaat hier om mensen met een diploma hoger onderwijs, of mensen die hun opleiding hoger onderwijs niet hebben afgerond. Het gaat om mensen die geen zij-instroomer in het beroep kunnen worden, om welke reden dan ook (bijvoorbeeld: in de desbetreffende regio zijn geen vacatures, iemand voldoet niet aan de eisen van het geschiktheidsonderzoek, kan nog niet voor de klas of wil nog niet voor de klas). Voor deze mensen is de route via inschrijving aan de lerarenopleiding de geëigende weg.

Dat ook deze doelgroep wordt bereikt, is essentieel gezien de arbeidsmarkttramingen. In totaal moeten de komende jaren tot 2008 52.000 vacatures worden vervuld in het funderend onderwijs. Het aantal afgestudeerden van de lerarenopleidingen zal in beperkte mate kunnen voldoen aan deze vraag: de lerarenopleiding basisonderwijs kan hiervan slechts ruim de helft voor zijn rekening nemen, de lerarenopleiding voortgezet en beroepsonderwijs slechts 20 %. Het is dan ook noodzakelijk om te

onderscheiden andere doelgroepen zo specifiek mogelijk te benaderen. Het segment hoger opgeleiden ligt dan voor de hand gezien de noodzakelijke kwalificaties voor het leraarsberoep. Door functiedifferentiatie en het openen van opleidingswegen om de doorstroom binnen het onderwijs te bevorderen, wordt het segment MBO-ers in beeld gebracht.

Met name het meerekenen van het partnerinkomen stuitte bij invoering van de WTOS in 2001 op bezwaren van betrokken studenten en decanen. Het gaat hier om studenten die hun baan moesten opzeggen of minder gingen werken om de studie te kunnen volgen. Om aan de bezwaren van deze groep tegemoet te komen is voor de cohorten 2001-2002 en 2002-2003 een beleidsregel van kracht die tijdelijk het partnerinkomen buiten beschouwing laat. Deze beleidsregel is voor het schooljaar 2003-2004 verlengd. Van de TLO wordt in toenemende mate gebruik gemaakt. In 2001 werden 5.307 aanvragen gehonoreerd en in 2002 waren dit er zelfs 9.537.

Op 23 februari 2003 heb ik u middels een brief een evaluatieonderzoek aangekondigd. De evaluatie richtte zich op het al dan niet buiten beschouwing laten van het partnerinkomen, op de duur en de hoogte van de tegemoetkoming, en op het wettelijke kader van de regeling. Het onderzoek is uitgevoerd door B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies BV, door middel van het analyseren van IB-Groep gegevens, het schriftelijk enquêteren van studenten en het voeren van gesprekken met decanen en administrateurs. Het onderzoeksrapport treft u hierbij aan.

Hieronder geef ik eerst de belangrijkste resultaten weer. Daarna geef ik aan hoe ik hiermee om wil gaan.

Belangrijkste onderzoeksresultaten

Partnerinkomen:

Naar aanleiding van het rapport kan gesteld worden dat 35% van de huidige TLO gebruikers voor de regeling in aanmerking komt omdat het partnerinkomen buiten beschouwing wordt gelaten (beleidsregel). Voor 65% van de gebruikers maakt dit niet uit. Opmerkelijk is wel dat 54% van alle studenten die ooit een tegemoetkoming hebben aangevraagd het een slechte zaak zou vinden als het partnerinkomen zou worden meegerekend.

De duur van de TLO:

De TLO is gemaximeerd tot 24 maanden omdat de regeling was bedoeld voor studenten van wie werd verondersteld dat zij door hun vooropleiding in twee jaar deeltijd de lerarenopleiding konden afronden. Uit het evaluatierapport blijkt echter dat een deel van de TLO gebruikers niet in twee jaar de opleiding afmaakt. Dit komt deels doordat de helft van de gebruikers geen vooropleiding in het hoger onderwijs heeft gevolgd en deels doordat een aantal gebruikers extra studietijd nodig heeft vanwege de zorg voor kinderen e.d. Uit het rapport blijkt dat 64% van de TLO gebruikers de periode van 24 maanden (waarschijnlijk) ontoereikend vindt.

De hoogte van de TLO:

De hoogte van de regeling is gekoppeld aan het deeltijdcollegegeld. Het grootste deel van de TLO gebruikers (86%) is ook daadwerkelijk deeltijdstudent. Slechts 8% is volgens de enquête voltijdstudent. Hoewel de tegemoetkoming niet kostendekkend is, zijn de studenten over het algemeen tevreden over de hoogte van de tegemoetkoming. De hoogte van de TLO heeft geen doorslaggevende invloed op de studiekeuze, maar wordt door een aantal studenten gezien als een toeslag die de financiële drempel om zich te laten opleiden tot leraar verlaagt. 29% van de studenten die TLO ontvangen geeft aan dat de tegemoetkoming (zeer) grote invloed heeft gehad op de keuze om de opleiding te volgen. 11% van de TLO-studenten zou zonder een tegemoetkoming van de opleiding hebben afgezien. Voor de grootste groep wordt het volgen van lerarenopleiding niet zo sterk gehinderd door financiële drempels als wel door de moeizame combinatie van werk, opleiding en privé. Voor deze studenten werkt de tegemoetkoming als een soort bonus om zich, ondanks de moeizaamheden, te laten opleiden tot leraar.

Wettelijk kader:

De TLO (HO) past niet geheel in de WTOS die vooral voor (ouders van) deelnemers in VO en MBO is bedoeld. Zo is bij toekenning van de TLO het inkomen van de student zelf (en diens partner) uitgangspunt en niet het inkomen van beide ouders (zoals voor rest van de WTOS geldt). De beleidsregel gaat uit van het individuele inkomen van de student.

Alternatief zou zijn om de TLO te decentraliseren en de middelen uit te laten keren door de lerarenopleiding. Dit is niet wenselijk gezien het grote aantal HBO-instellingen dat de lerarenopleiding verzorgt. Alternatief zou kunnen zijn om de middelen vanuit een door de instellingen aangestuurd centraal toekenningspunt te laten verdelen. Dit is, gezien de extra bureaucratie, niet aantrekkelijk. Decentralisatie is daarmee geen reëel alternatief.

Conclusie:

Het gebruik van de TLO is fors gestegen. De doelgroep waardeert de tegemoetkoming. Voor 29% van de studenten is de TLO van (zeer) grote invloed op de studiekeuze. 11% geeft aan dat ze hadden afgezien van de studie als ze niet in aanmerking waren gekomen voor de tegemoetkoming. Binnen de regeling, zoals vormgegeven in de WTOS, wordt een aantal knelpunten gesignaleerd. Het gaat dan vooral om het partnerinkomen en de duur van de tegemoetkoming. De hoogte van de tegemoetkoming vormt geen probleem. Er zijn geen reële mogelijkheden om de TLO uit de WTOS te halen en de middelen op een andere wijze toe te delen.

Mogelijke aanpassingen

De evaluatie maakt zichtbaar dat er twee knelpunten zijn: het meetellen van het partnerinkomen en de duur van de tegemoetkoming.

Voorstel: blijvend buiten beschouwing laten van partnerinkomen

Ik stel voor de huidige beleidsregel, waarbij de tegemoetkoming op basis van het individuele inkomen van de student wordt toegekend, te continueren. Dit heeft tot effect dat 35% méér studenten op structurele basis gebruik kan maken van de regeling en sluit aan bij de wens van een meerderheid van de respondenten. Daarmee wordt ook tegemoet gekomen aan met name door decanen geuite bezwaren dat de TLO een 'jojo - regeling' zou zijn, waarbij regelmatig wijzigingen doorgevoerd worden. Het uitsluitend meerekenen van het individuele inkomen betekent dat ook studenten met een aanvankelijk te hoog gezinsinkomen in aanmerking komen voor de regeling. Op deze manier worden studenten indirect gecompenseerd voor het dalende inkomen dat gepaard kan gaan met de stap van fulltime werknemer naar deeltijd student of voor de extra kosten die gemaakt kunnen worden als gevolg van het combineren van gezin en studie (bijvoorbeeld kinderopvang). De beleidsregel zal voor de schooljaren 2004-2008 worden verlengd. Daarna zal opnieuw, in het kader van het lerarentekort, worden bekeken hoe de TLO regeling er in de toekomst uit zal zien.

Geen verlenging duur TLO

Ik zal niet de duur van de regeling verlengen. Ik zie de TLO vooral als een stimulerende regeling die het financieel gemakkelijker maakt om de lerarenopleiding te volgen. Voor een deel van de doelgroep zal 24 maanden toereikend zijn om hun diploma te behalen. Voor studenten die ondanks de TLO compensatie hun studie niet in twee jaar kunnen afronden, zijn er in de sfeer van een beroep in het onderwijs wellicht nog andere mogelijkheden. Zo kunnen zij in de laatste jaren van hun opleiding een betaalde baan zoeken als leraar-in-opleiding, als onderwijsassistent of als leraarondersteuner. Op deze manier kunnen ook deze studenten op redelijke termijn daadwerkelijk voor de klas staan.

In mijn begroting heb ik voor september tot en met december 2004 € 1 miljoen extra beschikbaar. Voor 2005 en de daarop volgende jaren heb ik € 3 miljoen extra ter beschikking.

Ik hoop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)